

NEJEN VZDUŠNÉ VLNY

Naberete-li kurz na severovýchod, ocitnete se v pomyslném trojúhelníku Kbely, Letňany, Vysočany. Na rozlehlé pláni se daří aeroplánům, ale i hudebním legendám světového formátu, obecní vybavenost láká ke cvičení v parku nebo degustaci v pivovaru. Stočíte-li kurz o kus dál, můžete si natrhat v sadu ovoce nebo sledovat proměnu průmyslových areálů.

*text Sofie Kynclová
foto Tomáš Krist, Mafra*

Tunel. První vlak přes Kbelý projel v roce 1872. Bylo to na trati Turnovsko – Kralupsko – pražská, ale až do roku 1932 zde nebyla zastávka. Dnes staví vlaky ve stanici veelku pravidelně, podchod pro pěší či cyklisty pak dostal prostřednictvím graffiti zábavnou podobu mořského světa.

PRVNÍ ZMÍNKY O KBELÍCH POCHÁZEJÍ Z DOBY PŘEMYSLOVCŮ. PODLE ZÁZNAMU V ZEMSKÝCH DESKÁCH JE SLAVNÝ ČESKÝ KNÍŽE SOBĚSLAV I., ROKU 1130 DAROVAL KLÁŠTERU VYŠEHRADSKÉMU. Po husitských válkách osada změnila majitele. V 18. století se Kbely stávají majetkem Černínů, roku 1785 u rybníka vyrostl pivovar, který patřil šlechtickému rodu až do roku 1923. Pivo se tu pod hlavičkou Družstevního pivovaru Kbely vařilo ještě sedm let, pak se z něho stala stáčírna piva. V únoru roku 1941 koupila obec od stavebního a pivovarského družstva v Praze pozemky rybníka i s pivovarem a strojovnou. V roce 1944 sloužily pivovarské sklepy jako protiletectký kryt. Ve dvoře pivovaru fungovala také obecní úřadovna, a to až do roku 1947, kdy byla otevřena nová budova tehdejšího národního výboru, dnešní radnice. Také moderní pivovar, otevřený v lednu 2019, stojí v současné době o pár ulic dál.

Kbely po správné reformě roku 1848 spadaly částečně pod Karlín, v případě hejtmánství a soudu,

částečně patřily pod Vinoř: farou, školou a poštou. Teprve v roce 1895 se staly samostatnou obcí, jež měla zemědělský ráz. V okolí se pěstovala cukrová řepa, čemuž odpovídaly tři přilehlé cukrovary: čakovický, vinořský a vysočanský. Společenskému životu se zde však dařilo, fungovalo tu několik spolků. Po první světové válce ustoupilo zemědělství do pozadí, s výstavbou letiště šel ruku v ruce i rozvoj obce. Aby také ne, když právě ve Kbelích vzniklo první plnohodnotné letiště v historii Československa.

AEROPLÁNY A HANGÁRY

Letiště patřící hraběti Černínovi bylo vybráno díky příhodné poloze v rozumné vzdálenosti od centra a rozsáhlým, mírně zvlněným pozemkům. Už na sklonku roku 1918 zde stálo několik budov a plátněných hangárů, v prosinci vzletly první vojenské letouny. Některé hangáry byly dovezeny z bývalého letiště v Chebu, postupně zde byly postaveny letištní a úřední budovy, vodárna, maják, celnice a restaurace podle projektu architektů Otakara Novotného a Josefa Gočára, řada z nich je v provozu dodnes.

Veřejnosti se vojenský areál otevřel v druhé půlce roku 1920, pravidelný provoz byl zahájen v říjnu

Barborka.

Na břehu rybníka dříve stával pivovar, který dnes připomíná pouze zrekonstruovaná studna pojmenovaná po posledním sládkovi Josefu Barborkovi. Právě díky ní a dalším podzemním pramenům je rybník napájen, lze ho považovat za prameniště Vinořského potoka, dříve v horní části nazývaného Valcha.

Singltrail. Na hromadách hlíny vytěžených při stavbě metra vznikly v lesoparku Letňany čtyři trasy různé obtížnosti s délkou skoro 6 kilometrů. Bikeri si mohou dát každou trasu zvlášť nebo si udělat jeden okruh.

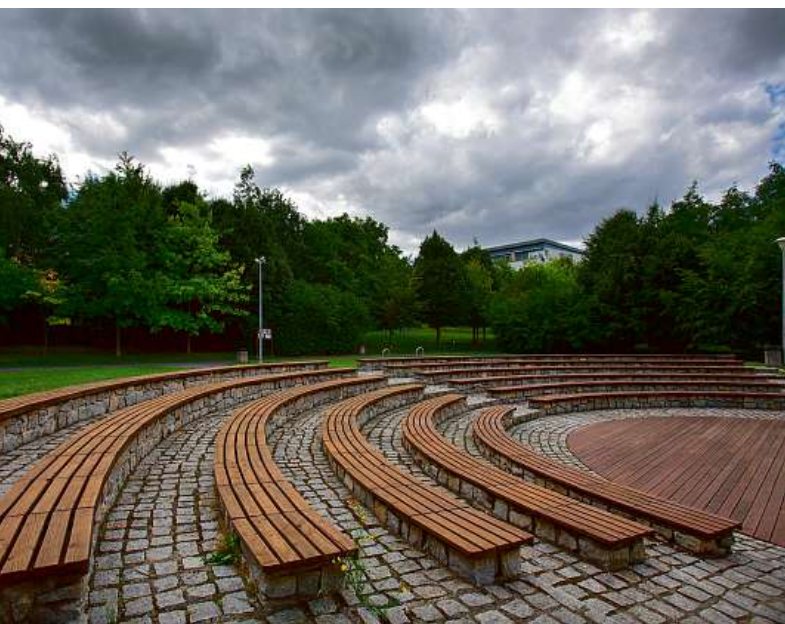
na trati Paříž–Štrasburk–Praha. Není tedy divu, že se Kbely staly zázemím i pro Československé aerolinie a že sem často zavítal i první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Byly centrem tuzemského letectví až do roku 1937, kdy se zprovoznilo letiště na Ruzyni, smíšený provoz fungoval do roku 1938, na letišti startovalo až 40 civilních letadel denně. V letech 1928 až 1931 byly právě ve Kbelích položeny organizační základy dalších tří leteckých pluků československého vojenského letectva – stíhací, lehký a těžký bombardovací. V březnu 1939 patřilo letiště k vůbec prvním zabíraným vojenským zařízením, za války se stalo častým cílem bombardování. Po jejím skončení se letiště zaměřilo na rozvoj vojenské dopravy. V 90. letech prošlo letiště modernizací, byla například vystavěna nová věž řízení letového provozu, proměnou prošel i terminál pro odbavování cestujících. V současné době je na něm umístěna 24. základna dopravního letectva, pod kterou spadala i letka ministerstva obrany, která zabezpečuje přepravu ústavních činitelů.

MUZEUM A KONCERTNÍ PLOCHA

I dnes se můžete do kbelského areálu vydat, nachází se v něm muzeum, které bylo založeno v roce 1968 a čítá 275 letounů. Může se pochlubit jednou z největších aviatických expozic na kontinentě, řada exponátů dokonce patří ke světovým unikátům. Vedle vybraných typů světově významných letadel, množství motorů nechybí ani výstroj, výzbroj, uniformy, prapory, vyznamenání a další památky, které se vztahují k historii československého a českého letectví. Všechny tyto skvosty si můžete od května do října prohlédnout zdarma.

Kostel sv. Alžběty. Kbelští katolíci dlouho neměli vlastní svatostánek, ten se začal stavět až v roce 2001. Kostel má podobu bochníku chleba, z něhož část byla odkrojena, což symbolizuje dobročinnost sv. Alžběty Durinské. Po dostavbě kostela se zbourala v roce 2004 původní kaple z roku 1932, která do té doby stále sloužila svému účelu.

Amfiteátr. Stupňovité polokruhové hlediště s pódium v centrálním parku slouží v letních měsících jako kino, v jeho blízkosti se pak nachází i místo na grilování.

Broukoviště. Součástí lesoparku Prales je kromě broukoviště, také interaktivní expozice věnovaná dřevu, ukázková včelnice s vyřezávanými kláty a prosklenými nástavky, bludiště, piknikové místo s ohništěm a městská farma s hospodářskými zvířaty. Část fóliovníků, které zde zůstaly po původním zahradnictví, se přeměnila na komunitní zahradu.

Část expozice je umístěna i v hangárech Staré Aerovky v těsné blízkosti letiště Letňany. To bylo založeno s přesunem státní továrny na vojenská letadla LETOV z Kbel. Od roku 1927 přibyl Vojenský letecký ústav studijní a letiště v Letňanech se stalo centrem leteckého výzkumu Československa, ale i mnoha dalších evropských zemí. Probíhaly zkoušky všech nových československých letadel, ale své první lety zde podstupovala i letadla z tak exotických zemí, jakou v té době pro nás určitě bylo například Turecko. Postupně přibývají i další výrobci, jako poslední přichází Praga, letecká divize koncernu ČKD. Je možné říci, že v této části Prahy se soustřeďuje

vše podstatné z letectví celého Československa. Všeobecný úpadek přichází po komunistickém převratu. V šedesátých letech je ukončena výroba letadel v čakovické Avii a spolu s tím je zrušeno i zdejší letiště. Jediným, kdo zůstává, je Výzkumný a zkušební letecký ústav a nově přicházejí sportovní letci – svazarmovci. V roce 2007 kupuje letiště britská investiční společnost, rekonstruuje areál, vedle přistávací dráhy pro letadla je tu heliport, část areálu slouží po komerční účely. Od roku 2015 se tu například konají megakonzerty tuzemských i zahraničních hvězd, jako jsou například Metallica, The Rolling Stones nebo Depeche Mode.

VYSÍLÁNÍ ZE STANU

Historie Kbel je však spojena také s vysíláním Radia Praha, jehož první trvalé přenosy začaly na zdejším letišti 18. května 1923 ve 20.15. Program se skládal z krátkého ohlášení, které zajistil jeden z techniků, a z hudebního vystoupení, vysílalo se hodinu. V plátném stanu vypůjčeném od skautů zpívala operní pěvkyně Růžena Topinková a po chvíli vlezl do stanu i pes, který ji začal svým štěkotem doprovázet, dokud ho nechytli a nevynesli ven. Technici museli stan kvůli nepříznivému počasí přidržovat, vybaven byl skromně, kromě koberce a mikrofonu čítal ještě dvě židle a klavír. Umístění rozhlasové stanice právě

Letecké muzeum.

Celkem má 2 251 sbírkových předmětů, které se vážou k letectví, kosmonautice, parašutismu a meteorologii.

85 letounů je vystaveno ve čtyřech krytých halách, 25 v nekrytých expozičních prostorech, 155 je uloženo v depozitářích a 10 letuschopných je provozováno.

ve Kbelích nebylo náhodné. Vysílač měl totiž sloužit především pro vysílání tzv. meteorů, tedy meteorologických zpráv pro potřeby leteckého provozu. Ze stanu se vysílalo do konce roku 1924, pouze v krajně nepříznivých podmínkách se přesunovalo do jednoho z dřevěných letištních domků, poté se rádio společnosti Radiojournal přestěhovalo na Vinohrady.

PARK A EKOFARMA

Dnes jsou sice Kbelky stále synonymem pro nejrůznější letadla, zdaleka se místní dění netočí jen okolo nich. Dominantou obce je park, který od roku 2008 stojí na místě bývalé zahrádkářské kolonie, středem protéká Vinořský potok, který vytéká z rybníku poblíž. Jeho součástí je množství herních prvků pro děti včetně domku s tabulemi na kreslení, lezecké stěny, multifunkční sestavy pojaté jako loď nebo dřevěných kmenů. V areálu parku je i stůl na stolní tenis. V jeho druhé, menší části pak vedle sou-

soší Rozum a Cit najdete také model nejstaršího hodinového kroku, který si můžete vyzkoušet. Stačí jen zatočit klikou. Tyto mechanismy se používaly už ve 13. století jako součást věžních hodin. Na park nepřímě navazuje ekocentrum Prales. součástí lesoparku je i farma se zvířaty, jejíž součástí je také interaktivní expozice věnovaná dřevu, uprostřed lesoparku si můžete projít bludiště a prohlédnout broukoviště, součástí areálu je i piknikové místo s ohništěm.

PODZIMNÍ SKLIZEŇ A VÝHLEDY

Kdo by chtěl prozkoumat okolí, může se vydat inline stezkou do přilehlých Letňan, které také disponují lesoparkem, případně se vydat opačným směrem. Za Kbelskou ulicí se rozprostírají idylické Klíčovské sady, kde si na podzim zcela bez obav můžete natrhat jablek i hrušek, co hrdlo ráčí. Jedná se totiž o veřejné sady a jejich součástí je i historicky první

Kaplička u cesty. Skrze Kbelky vedla historická poutní cesta z Prahy do Staré Boleslavi a byla osazena 44 kapličkami, do dnešní doby se zachovala polovina. Kapličky byly vyzdobeny obrazy vyjadřujícími výjev ze života sv. Václava a v menší horní části byla zobrazena socha Madony nebo poutní obraz, podle kterého byla daná kaple pojmenovaná a které byla kaple zasvěcena.

Centrální park. Oázou zeleně protéká Vinořský potok, je v něm jezírko, několik hřišť a také restaurace Zastávka u Srubu, která se pyšní vyhlášenou kuchyní.

Hájecká kaplička. Název je odvozen podle obrazu Madony Loretánské z kláštera v Hájku u Prahy, který má být podle dobového přesvědčení nejstarší v Čechách i Německu. Proto je také v horní části kapličky vyobrazena socha madony loretánské obklopené lesem. V dolní části je pak sv. Václav jako zakladatel chrámu sv. Víta.

veřejná sušárna ovoce v Praze. Rozsáhlý areál sadů leží na svazích a v údolní nivě Klíčovského potoka. Na severních svazích údolí bývala původně vinice, která svému účelu sloužila až do roku 1916. Na jejím místě se později objevily sady, jejichž současná podoba má své kořeny na přelomu 50. a 60. let, tehdy zabíraly plochu cca šedesáti fotbalových hřišť. Od konce osmdesátých let se jim jako tolika jiným nedostávalo péče a postupně zarůstaly křovinami a lesem. Jejich obnova započala na počátku nového tisíciletí. V sadu můžete narazit i na malé stádo ovcí, které pomáhá s péčí o luční podrost.

Sady lemují z jedné strany park a z druhé zahrádkářská kolonie včetně skalního útvaru, ze kterého se naskytne překvapivý výhled. Bývalá bažantnice byla v 18. století známá jako výskytíště sanytru, který se sbíral a využíval pro výrobu střelného prachu. Počátkem 19. století zde byla zřízena kamenečná huť a poté cihelna. Od vysočanské zástavby je odděluje železniční trať.

DRUHÝ ŽIVOT

V posledních letech procházejí Vysočany výraznou proměnou, ožívají především skrze developerské projekty, které mění zdejší brownfieldy na nové čtvrti. Nové obyvatele láká dostatek zeleně v nedalekém údolí Rokytky, parku Podviní nebo Zahrádky či kulturní vyžití v rámci Pragovky, kde vznikly umělecké ateliéry, galerie, kavárna a v jedné z hal také unikátní skatepark. Na místě, kde dříve stávala vyhlášená pekárna Odkolek a Freyův cukrovar vzniká nová čtvrť Vysočanský mlýn. Iniciativa s názvem Pečeme spolu propojuje investora, architektky a veřejnost, kteří se společně podílejí na revitalizaci místa. Cílem je otevřít celé území lidem a vytvořit prostor, kde se každý bude cítit příjemně a bezpečně. Vedle různých variant bydlení zde přibudou nové parky, hřiště, kavárna či školka.

NOVÉ VYHLÍDKY

Podobně také projekt Loftů Kolbenova navazuje na historickou stopu průmyslové části Vysočan. V objektu bývalé budovy ČKD na Kolbenově ulici vznikaly především menší stroje, vysavače či zubařské vybavení. Původní továrna disponuje rozsáhlými vzdušnými prostory, které budou přestavěny převážně na byty a ateliéry, s balkony, předzahrádkami či střešními terasami. Projekt studia Masák & Partner zanechá artefakty v podobě trámových stropů či sloupů v interiérech, industriální ráz doplní interiérová schodiště z oceli nebo litiny.

Nově doplňované konstrukce budou tvořeny také ze železobetonu, dělicí příčky uvnitř bytů jsou pak řešeny nejen jako zděné, ale i prosklené. Tovární charakter podtrhnou i členitá kovová okna. Modernizace tak nezničí původní řešení, naopak podpoří genia loci a do konce příštího roku nabídne 215 bytů. **C**